Στο άπειρο σύμπαν του φανταστικού

Media: ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ **Page:** 47 **Published at:** 06-08-2023

Author: **Surface:** 1490.34 cm² **Circulation:** 14860

Subjects:

Ταξίδια στο Διάστημα, ιστορίες με ρομπότ, ταξίδια στον χρόνο, ιστορίες με τέρατα, ιστορίες με εξωγήινους κ.ά. Η επιστημονική φαντασία στην Ελλάδα δεν κατάφερε να περάσει στα νερά του μέινστριμ, όπως για παράδειγμα κατάφερε το αστυνομικό μυθιστόρημα.

Στο άπειρο σύμπαν του φανταστικού

Η «Κ» παρουσιάζει μερικά από τα καλύτερα βιβλία επιστημονικής φαντασίας που κυκλοφορούν στα ελληνικά

Του **ΚΥΡΙΑΚΟΥ ΑΘΑΝΑΣΙΑΔΗ**

Μολονότι δεν είναι λίγοι όσοι υποστηρίζουν πως η επιστημονική φαντασία (Ε.Φ.) γεννήθηκε μιλώντας ελληνικά, με τον περίφημο «Ικαρομένιππο» του Λουκιανού (125-180 μ.Χ.) που άλλωστε έδωσε το όνομά του και στα βραχύβια ετήσια ελληνικά βραβεία Ε.Φ. Ικαρομένιππος (1996-2000), το είδος ξεκίνησε «επισήμως» με τον «Φρανκενστάιν» (1818) της Μαίρης Σέλεϊ, ενώ ο όρος επινοήθηκε πριν από περίπου έναν αιώνα από τον Αμερικανό εκδότη Χιούγκο Γκέρνσμπακ (1884-1967).

Στη χώρα μας υπήρξαν πολλές εκδόσεις την πρώτη πεντηκονταετία της εκρηκτικής ανάπτυξης του είδους, ωστόσο το μεγάλο μπαγ γίνεται με τις δύο μεγάλες συγκεντρωτικές σειρές του Εξάντα στο τέλος της: την τετράτομη χρονολογική «Ανθολογία Επιστημονικής Φαντασίας» (1976-77, τ. 1: 1934-50, ττ. 2 & 3: 1951-65, τ. 4: 1966-76) και την εξάτομη «Θεματική Ανθολογία Επιστημονικής Φαντασίας» (1977-79: Ταξίδια στο Διάστημα, Ιστορίες με ρομπότ, Ταξίδια στο χρόνο, Ιστορίες με τέρατα, Ιστορίες με εξωγήινους, Τα παιδιά του 2000), και οι δύο σε επιμέλεια του πονέρου Βασίλη Καλλιπολίτη. Η χρονολογική σειρά κυκλοφορεί και σήμερα, από τις εκδόσεις Μίλητος/Εξάντας, με την απαραίτητη προσθήκη μάλιστα ενός πέμπτου τόμου με διηγήματα των ετών 1976-2000 (επιλογή και μετάφραση Χριστόδουλος Λιθαρής).

Παρ' όλα αυτά, παρά τις πολλές εκδόσεις, τα ειδικά περιοδικά, τους εξειδικευμένους οίκους και βιβλιοπωλεία, το genre με τους περισσότερους τίτλους και πιθανώς τους πιο φανατικούς φίλους σε όλο τον κόσμο, στην Ελλάδα δεν κατάφερε να περάσει στα νερά του μέινστριμ, όπως για παράδειγμα τα κατάφερε – και ευτυχώς– το αστυνομικό. Έτσι, δεν είναι καθόλου σπάνιο το φαινόμενο να διαβάζουμε σε κριτικά σημειώματα για βιβλία Ε.Φ., κλασικών και σύγχρονων, ότι «παίζουν με το είδος», ότι «χρησιμοποιούν κάποιες από τις συμβάσεις του είδους», ότι «υπερβαίνουν το είδος» κ.ο.κ., ενώ απλούστατα όλες αυτές οι παρατηρήσεις αφορούν το σύνολο των έργων Ε.Φ., που ασφαλώς δεν ξεχωρίζουν μεταξύ τους από το αν είναι εμπορική τα μεν ή λογοτεχνική πεζογραφία τα δε, αλλά από το θέμα τους.

Ετσι, αμιγής Ε.Φ. είναι βέβαια το «Μη μ' αφήσεις ποτέ» του Καζούο Ισιγκούρο (μετάφραση Αργυρώ Μαντόγλου, εκδ. Ψυχογιός) και ο «Δρόμος» του Κόρμακ Μα-

Το είδος ξεκίνησε «επισήμως» με τον «Φρανκενστάιν» (1818) της Μαίρης Σέλεϊ, ενώ ο όρος επινοήθηκε πριν από περίπου έναν αιώνα από τον Αμερικανό εκδότη Χιούγκο Γκέρνσμπακ.

κάρθι (μετάφραση Αύγουστος Κορτώ, εκδ. Καστανιώτη), ή η «Συνωμοσία εναντίον της Αμερικής» του Φίλιπ Ροθ (μετάφραση Ηλίας Μαγκλίνης, εκδ. Πόλις) και το «1Q84» του Χαρούκι Μουρακάμι (μετάφραση Μαρία Αργυράκη, εκδ. Ψυχογιός).

Η Ε.Φ. δύσκολα συστήνεται σε κάποιον: την Ε.Φ. συνήθως την ανακαλύπτουν οι αναγνώστες της, είτε γίνουν φαν εντέλει είτε όχι. Αν μη τι άλλο, είναι πολλοί εκείνοι που δεν αγαπούν καθόλου το φανταστικό εν γένει (Ε.Φ., φάντζι, τρόμος). Παρά ταύτα, αμέσως παρακάτω θα προτείνουμε ένα μικρό μέρος της σύγχρονης βιβλιογραφίας Ε.Φ., περιοριζόμενοι λόγω του χώρου στα ξένα μυθιστορήματα και διηγήματα, σύγχρονα και μη.

Η Τριλογία της Νότιας Ζώνης του Τζεφ Βάντερμερ, δηλαδή τα μυθιστορήματα «Αφανισμός», «Επιβολή» και «Αποδοχή» (μετάφραση Μιχάλης Μακρόπουλος, εκδ. Καστανιώτη), είναι κορυφαίο δείγμα του είδους, ενώ το πρώτο μεταφέρθηκε με μεγάλη καλλιτεχνική επιτυχία και στον κινηματογράφο από τον Αλεξ Γκάρλαντ. Του ιδίου, και πάλι από τον Καστανιώτη, συστήνουμε οπωσδήποτε και το «Μπορν» (μετάφραση Χριστόδουλος Λιθαρής). Ο «Πάγος» της Αννας Καβάν (μετάφραση Λευτέρης Καλοσπύρος, εκδ. Gutenberg) είναι ένα κλασικό μετα-αποκαλυπτικό (και άκρως φεμινιστικό) μυθιστόρημα που ξαφνιάζει τον αναγνώστη ακόμη και σήμερα.

Το «Μέρα/Νύχτα: "Ταξίδια στο σκριπτόριο" και "Ανθρωπος στο σκοτάδι"» του Πολ Οστερ (μετάφραση Μαρία Ξυλούρη, εκδ. Μεταίχμιο) είναι ένα εντελώς ιδιαίτερο διπλό βιβλίο, ενός από τους ούτως ή άλλως εντελώς ιδιαίτερους Αμερικανούς συγγραφείς – μάλιστα, δεν είναι η πρώτη φορά που ο Οστερ ασχολείται με την Ε.Φ. ή το φανταστικό. Η «Συμβίωση» του Guy Morpuss (μετάφραση Χριστίνα Παναγιώτου) και το «Μίκι7» του Edward Ashton (μετάφραση Ειρήνη Γεούργα) είναι δύο ενδιαφέροντες τίτλοι Ε.Φ. που κυκλοφόρησαν φέτος από τη Διόπτρα. Η Σίβια Μορένο-Γκαρσία με το «Mexican Gothic» (μετάφραση Εφη Τσιρώνη) και το κλασικό «Οι κεφαλές του Κέρβερου» του Φράνσις Στίβενς» (μετάφραση Μιχάλης Μακρόπουλος) είναι δύο ασφαλείς επιλογές από τον Κλειδάριθμο – που εκδίδει βέβαια και τα άπαντα του σπουδαίου Στίβεν Κινγ, όπου επίσης έχουμε μερικές προτάσεις Ε.Φ. (αλλά τρόμου κυρίως), με πιο γνωστό το μεγαλουφές και αξεπέραστο «Κοράκι» (μετάφραση Αντώνης Καλοκύρης), το απόλυτο μετα-αποκαλυπτικό μυθιστόρημα.

Η «Εκπνοή» του Τεντ Τσιανγκ (μετάφραση Μαργαρίτα Ζαχαριάδου, εκδ. Ικαρος) είναι μία από τις καλύτερες συλλογές διηγημάτων Ε.Φ. που γράφτηκαν στον αιώνα μας. Κατά πολλούς, συγκρίνεται μόνο με την πρώτη συλλογή του ιδίου, «Ιστορίες της ζωής σου» (μετάφραση Δημήτρης Αρβανίτης, εκδ. Κέδρος). Εκπληκτικός συγγραφέας, πολύ μεγάλου ειδικού βάρους. Και πάλι από τον Ικαρο, προτείνουμε τον «Σταθμό Εντεκα» και τη «Θάλασσα της πρεμίας» της Εμιλι Σαιντ Τζον Μάντελ (και τα δύο σε μετάφραση της Βάσιας Τζανακάρη), μιας εκπληκτικής συγγραφέως, ενώ επιστρέφοντας στον Κέδρο βρίσκουμε τον σπουδαίο Τζ. Γκ. Μπάλαρντ, με τρία βιβλία: «Super-Cannes» (μετάφραση Αρης Σφακιανάκης και Ηρώ Σκάρου), «Crash» (μετάφραση Γιώργος-Ικαρος Μπαμπασάκης και Σώτη Τριανταφύλλου) και «High-Rise» (μετάφραση Αποστόλης Πρίτσας). Ο Μπάλαρντ είναι μία κατηγορία από μόνος του, ένας μοναχικός πεζοπόρος μεγάλων αποστάσεων της Ε.Φ.

Ο Αντι Γουίρ

Οι εκδόσεις Παπαδόπουλος μας έχουν γνωρίσει τον ιδιαίτερα επιτυχημένο σύγχρονο συγγραφέα Ε.Φ. Αντι Γουίρ, που μέχρι τώρα μετράει τρία μυθιστορήματα Ε.Φ.: «Ανθρωπος στον Αρη» (μετάφραση Κώστας Χαρβάτης, και βέβαια μία μεγάλη επιτυχία στον κινηματογράφο), «Αρτεμις» (μετάφραση Χριστόδουλος Λιθαρής) και «Αποστολή Χαίρε Μαρία» (μετάφραση Βαγγέλης Προβιάς). Επίσης μεγάλη επιτυχία στο σινεμά, σε σκηνοθεσία Στίβεν Σπίλμπεργκ, έκανε και το «Αν είσαι έτοιμος, πάτα enter» του Ερνεστ Κλάιν (μετάφραση Αλέξης Καλοφωλιάς, εκδ. Πατάκη). Και πάλι στον Πατάκη, έχουμε το «Εξαίσιο πτώμα» της Αργεντινής συγγραφέως Αγκουστίνα Μπαστερίκα (μετάφραση Χριστίνα Θεοδωροπούλου), το πιο ανατριχιαστικό βιβλίο της παρούσας συνοπτικής καταγραφής. Στις εκδόσεις Δώμα βρίσκουμε τη Λιλιάνα Κολάνσι από τη Βολιβία, η ανησυχαστική συλλογή διηγημάτων της οποίας («Λάμπετε στο σκοτάδι», μετάφραση Αγγελική Βασιλάκου) είναι τυλιγμένη με μια κουρτίνα ζόφου, αλλά και το «Κρέας για τους λύκους» του Χάρι Κούνζρου (μετάφραση Δέσποινα Κανελλοπούλου), ένα μυθιστόρημα στο οποίο πολλοί βλέπουν ένα Matrix των καιρών μας.

Η Τριλογία της Νότιας Ζώνης του Τζεφ Βάντερμερ, δηλαδή τα μυθιστορήματα «Αφανισμός», «Επιβολή» και «Αποδοχή», είναι κορυφαίο δείγμα του είδους.

Ενα από τα μεγαλύτερα ονόματα της Ε.Φ. είναι αυτό της Οὐρσουλα Κ. Λε Γκεν. Εκτός από τους έξι τόμους του φάνταζί έπους της, της «Γαιοθάλασσας», που κυκλοφορούν από τις εκδόσεις Αίολος, έναν οίκο με μακρά παράδοση στην Ε.Φ. και στο φανταστικό γενικώς, στον ίδιο εκδοτικό βρίσκουμε τα βιβλία της, «Η λέξη για τον κόσμο είναι δάσος» (μετάφραση Πάνος Τομαράς) και «Ανταποκρίσεις από άλλες διαστάσεις» (μετάφραση Βαγγέλης Προβιάς). Και πάλι από τον Αίολο, προτείνουμε το «Περιφερειακό» του προφήτη της Ε.Φ., Ουίλιαμ Γκίμπσον (μετάφραση Γιώργος Μπαρουξής), που μεταφέρθηκε πρόσφατα και στην τηλεόραση, και σημειώνουμε τα κλασικά μυθιστορήματα «Οι πρώτοι άνθρωποι στο φεγγάρι» (μετάφραση Πάνος Τομαράς) του σκαπανέα της Ε.Φ., Χ. Τζ. Ουέλς, και «Ταξίδι στον Αρκτούρο» (μετάφραση: Θωμάς Μαστακούρης) του πρωτοπόρου Ντέιβιντ Λίντσεϊ.

Ο Anubis, οίκος εξειδικευμένος στο φανταστικό, έχει κάνει ένα μπαράζ εκδόσεων νέων και κλασικών τίτλων τους τελευταίους μήνες. Ηδη έχουν εκδοθεί δύο μυθιστορήματα του «πρύταν» της Ε.Φ. Ρόμπερτ Χάινλαϊν, οι «Στρατιώτες του σύμπαντος» (μετάφραση Γιώργος Αγγελίδης) και το «Διπλό αστέρι» (μετάφραση Βασίλης Αθανασόπουλος), ενώ πρόσφατα επανακυκλοφόρησε το περίφημο «Ακόμα και οι Θεοί» (μετάφραση Βασίλης Αθανασόπουλος) του μεγαλύτερου συγγραφέα του είδους, Ισαάκ Ασίμοφ. Του Ασίμοφ, πάντα από τον Anubis, είναι βέβαια και η μεγαλειώδης σειρά του Θεμελίου, έργο-ορόσημο για την Ε.Φ., αλλά και το «Εγώ, το ρομπότ» (μετάφραση Θωμάς Μαστακούρης), ένα από τα πιο γνωστά του βιβλία. Χωρίς να ξεχνάμε πως από τις ίδιες εκδόσεις κυκλοφορούν τα βιβλία της περίφημης (και δύο φορές λαμπράς κινηματογραφημένης) σειράς «Dune» του Φρανκ Χέρμπερτ, αξίζει να σημειώσουμε την επίσης κλασική σειρά «Worldwar» του Χάρι Τέρτλνταβ (κυκλοφόρησαν οι πρώτοι τέσσερις τόμοι), το σύγχρονο «Helldivers» (σειρά μπεστσέλερ βιβλίων με ωραία, pulp ατμόσφαιρα – ήδη κυκλοφορούν οι δύο πρώτοι τόμοι) και την τριλογία «Σιλό» του Χιου Χάουι, την τηλεοπτική μεταφορά της οποίας παρακολουθούμε στο Apple TV+, σε μια πανηγυρικά αξιόλογη παραγωγή.

Το πιο ανατριχιαστικό βιβλίο της παρούσας συνοπτικής καταγραφής.

Ενα κλασικό μυθιστόρημα που ξαφνιάζει ακόμη και σήμερα.

Μία από τις καλύτερες συλλογές διηγημάτων Ε.Φ. του αιώνα μας.

Το μυθιστόρημα στο οποίο πολλοί βλέπουν ένα Matrix των καιρών μας.

«Στρατιώτες του σύμπαντος», του «πρύτανη» του είδους Ρ. Χάινλαϊν.

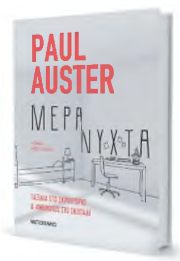

Το «Μέρα - Νύχτα» είναι ένα εντελώς ιδιαίτερο διπλό βιβλίο.